

AVOCATURA – INSTITUȚIE A SOCIETĂȚII CIVILE

**Dorel RUSU, doctorand,
Universitatea de Stat din Moldova,
Departamentul Drept Public,
Specialitatea Drept Constituțional
email: dor.rusu@gmail.com**

Rezumat: *Intrînd în contact practic cu orice fenomen social-politic și social-economic, problematica societății civile este prezentă aproape în toate domeniile de activitate ale societății, avînd tangență cu toate sferele vieții sociale – filosofică, socială, economică, politică, juridică etc. Societatea civilă este unul din cei trei piloni, pe care se bazează societatea democratică și poate rezolva în mod eficient multe probleme. Desigur, un asemenea deziderat este actual și pentru noile democrații.*

Avocatura este o instituție de drept independentă a societății civile, menită să asigure, pe bază profesională, acordarea de asistență juridică calificată persoanelor fizice și juridice, în scopul apărării drepturilor, libertăților și intereselor lor legitime, precum și al asigurării accesului la înfăptuirea justiției.

În științele juridice care studiază activitatea avocaturii, ar trebui de subliniat nu doar importanța asigurării drepturilor subiective ale individului, dar și natura juridică privind impactul activității avocaturii în societate.

Cuvinte cheie: *societate civilă, avocatură, instituții ale societății civile, stat de drept, justiție, legalitate, drepturile și libertățile omului*

Summary: *By contacting with all socio-political and socio-economical phenomena, civil society issue is present almost in all domains, being linked with all social life's areas - philosophical, social, economic, political, legal etc. Civil society is one of the 3 drivers, on which are based democratic society and may solve efficiently a set of problems. Of course, such a desideratum is actual even for the new democracies.*

The practice of law is an independent law institute which has the main objective to ensure professional legal advice to individuals and legal persons in order to protect legitimate rights and interests and in order to ensure accession to the administration of justice.

In law sciences which study practice of law's activity should be highlighted not only the subjective rights of the individuals, but also the legal nature of the impact of the practice of law's activity in society.

Keywords: *civil society, practice of law, institutes of civil society, constitutional state, justice, legality, human rights and freedoms*

Perioada de tranziție spre o societate democratică pe care o parcurge țara noastră este marcată de profunde transformări politice, economice și sociale, transformări ce influențează benefic sistemul legislativ și, nu în ultimul rând, legiferarea și dezvoltarea societății civile. Locul și rolul societății civile a devenit, în prezent, una centrală pentru statele care au pășit pe calea democratizării. Societatea civilă este un instrument indispensabil pentru atingerea unui stat de drept.

Noțiunea de societate civilă a preocupat constant cercetătorii din Republica Moldova, precum și din alte state din blocul socialist, mai ales la sfârșitul secolului XX, fapt ce a condiționat o abordare detaliată a noțiunii de societate-civilă din mai multe perspective. În acest context, s-a impus în atenție și problema ONG-urilor ca exponenți principali ai societății civile. Dincolo de studierea sociologică a acestor forme de asociere, tot mai mult se simte necesitatea unei abordări juridice profunde, menite să evalueze cadrul legislativ care stă la baza organizării și funcționării sectorului nonguvernamental.

Consiliul Economic și Social din Franța, într-un studiu realizat asupra problematicii societății civile, definește societatea civilă ca: „ansamblul cetățenilor, în diversitatea apartenenței lor sociale și profesionale, care constituie societatea și își exprimă voința de a participa prin intermediul organizațiilor, asociațiilor și a diverselor structuri la realizarea obiectivelor cu caracter economic, social, cultural, educativ, sportiv, umanitar, civic sau de altă natură în afara sferei politice și statale” [1, p. 3].

Un stat este democratic și modern atunci când societatea civilă are acces la procesul de elaborare și luare a deciziilor esențiale pentru dezvoltarea politică, economică și socială a țării.

Astfel, încă de la adoptarea Constituției Republicii Moldova la 29.07.1994 [2], legiuitorul a prevăzut în art. 2 alin. (1) că Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție. Iar conform art. 60 alin. (1) din Legea supremă [2], Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului. În aceeași ordine de idei, Constituția prevede la art. 5 că Democrația în Republica Moldova se exercită în condițiile pluralismului politic.

Legiuitorul moldav a inclus la art. 41 în Constituție că cetățenii se pot asocia liber în partide și în alte organizații social-politice. Ele contribuie la definirea și la exprimarea voinței politice a cetățenilor și, în condițiile legii, participă la alegeri.

Însăși participarea societății civile la actul legislativ a început abia la sfârșitul anului 2005, când parlamentul Republicii Moldova a aprobat Concepția privind cooperarea dintre Parlament și societatea civilă [3].

Cu toate acestea, legislatorul nu dă o definiție noțiunii de societate civilă. Iar potrivit doctrinei, noțiunea de societate civilă, în sensul cel mai larg, este cea

entitate eterogenă care activează în spațiul neocupat dintre stat (cu toate instituțiile sale politice și administrative) și piață (zona care are drept element esențial profitul). În această zonă dezinteresată politic (societatea civilă, prin definiție, nu are ca scop cucerirea puterii politice, la nivel local sau central) și financiar ar trebui să se întrevadă valorile și principiile care ghidează o societate. Aceasta este zona de mijloc a societății care formează, indirect, reperele și care controlează, cel puțin (moral și valoric), funcționarea corectă a instituțiilor social-politice [4, p. 41].

Dezvoltarea societății civile are o importanță cheie pentru valorile fundamentale, democratice și pluraliste ale oricărei țări, dar și pentru încurajarea implicării sociale a cetățenilor în procesele de dezvoltare. Dezvoltarea sectorului asociativ reafirmă drepturile constituționale ale cetățenilor, inclusiv dreptul la libera asociere, libertatea întrunirilor și libertatea de exprimare. Prin activitățile lor, cetățenii contribuie la o dezvoltare cuprinzătoare, la îmbunătățirea standardelor de trai și a calității vieții.

În condițiile în care dezvoltarea statului și a societății a pășit pe noua treaptă în evoluție, apare necesitatea stringentă de a elabora nu numai măsurile de asigurare a procesului de realizare a drepturilor constituționale, dar și a celor care ar pune piedică tentativelor de încălcare a lor.

Edificarea statului de drept, efectuarea reformelor radicale în toate sferile vieții sociale din statele post-sovietice sunt însoțite de intensificarea activismului social, de apariția unui număr impunător de organizații obștești, care se produc în calitate de verigă intermediară dintre stat și societatea civilă în proces de consolidare în vederea promovării unor reforme politice și social-economice de amploare.

Suntem martorii și participanții nemijlociți la procesele de constituire a diverselor formațiuni sociale, care se autoidentifică ca entități ce necesită autogovernare, protecție, colaborare cu alte asociații și cu statul în ansamblu.

Societatea civilă este formată din cetățeni, asociați sub diferite forme, care au aceleași interese și care își dedică timpul, cunoștințele și experiența pentru a-și promova și apăra aceste drepturi și interese.

Exemple de instituții ale societății civile pot servi:

- organizații nonguvernamentale (ONG-uri);
- organizații comunitare;
- asociații profesionale;
- organizații politice;
- cluburi civice;
- sindicate;
- organizații filantropice;
- cluburi sociale și sportive;
- instituții culturale;

- organizații religioase;
- mișcări ecologiste;
- unii autori atribuie și partidele la societățile civile.

Asociațiile obștești, în Republica Moldova, sunt reglementate de Legea cu privire la asociațiile obștești nr. 837 din 17.05.1996 (Republicată în temeiul art. IV al Legii nr.178-XVI din 20 iulie 2007) [5]; sindicatele – de legea sindicatelor nr. 1129 din 19.10.2000 [6]; cultele religioase – de legea privind libertatea de conștiință, de gândire și de religie nr. 125 din 11.05.2007 [7]; partidele politice – de legea privind partidele politice nr. 294 din 21.12.2007 [8], etc.

La fel, Codul Civil al Republicii Moldova [9] la art. 180 prevede că organizația necomercială este persoana juridică al cărei scop este altul decât obținerea de venit și poate fi: asociație, fundație sau instituție. Iar articolul 181-183 Cod Civil definește noțiunile de asociație, fundație și instituție.

La 28.09.2012, Parlamentul Republicii Moldova a aprobat strategia de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2012-2015 [10], care reflectă angajamentul Republicii Moldova de a consolida în mod sistematic condițiile pentru dezvoltarea rapidă și progresivă a societății civile, fiind edificată pe principiile încrederii reciproce, parteneriatului, transparenței, participării, nonpartizanatului politic. Strategia continuă eforturile demarate în cadrul strategiei precedente de dezvoltare a societății civile (perioada 2009–2011) [11].

La data de 02.07.2014, Parlamentul Republicii Moldova a aprobat Legea nr. 112 pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană [12], care are destinat un capitol aparte, intitulat „Cooperarea cu societatea civilă” (capitolul 26). Părțile Acordului de Asociere au consacrat, printre altele, că urmează să stabilească un dialog cu privire la cooperarea cu societatea civilă în diverse domenii. La fel, Părțile promovează dialogul și cooperarea dintre actorii din cadrul societății civile al celor două părți ca parte integrantă a relațiilor dintre UE și Republica Moldova.

În societățile democratice moderne societatea civilă se presupune că are un rol important și foarte activ, contribuind din plin la păstrarea și la promovarea valorilor democrației. Însă, toate acestea și multe alte lucruri legate de societatea civilă nu sunt pe deplin cunoscute de o mare parte a cetățenilor. Iată de ce sunt importante și necesare pătrunderea în esența societății civile și înțelegerea posibilităților și capacităților de care dispune aceasta în lumea contemporană [13, p. 42].

În literatura de specialitate au fost identificate mai multe funcții ale societății civile, care pot fi enumerate mai jos [14, p. 10-12]:

1. **Funcția de protecție.** Societatea civilă are datoria de a oferi libertate cetățenilor și a-i proteja de acțiunile arbitrare ale statului. Se are în vedere asigurarea protecției împotriva intervenției statului în sfera privată, asigurând astfel

disponibilitatea spațiului privat și social. Din cadrul acestei funcții face parte și protecția drepturilor omului, a minorităților etc.

2. **Funcția de control.** Este foarte dependentă de funcția de protecție, deoarece presupune exercitarea unei supravegheri și a unui control asupra puterii politice. Una dintre obligațiile fundamentale prevăzute de funcția de control, de exemplu, servește monitorizarea alegerilor, pentru a asigura desfășurarea lor corectă cu respectarea regulilor fundamentale ale democrației.

3. **Funcția de participare.** Aceasta presupune socializarea democratică și participativă a cetățenilor; dezvoltarea culturii politice prin creșterea interesului general față de politică și creșterea motivației și a capacității de a participa la evenimentele politice. În contextul dat, societatea civilă este considerată o școală a democrației, întrucât contribuie paralel la consolidarea democrației prin recrutarea elitelor democratice. Un exemplu relevant de participare servește implicarea reprezentanților sectorului civil în procesul de luare a deciziilor.

Societatea civilă îndeplinește și rolul de „bază” pentru formarea de noi lideri politici, deoarece ea se prezintă ca un teren excelent pentru acele persoane cu calități de lider, care nu-și găsesc locul în partidele politice fie din cauza concurenței prea mari, fie din cauza circumstanțelor. În plus, angajarea politică a persoanelor care au desfășurat activități civice, de interes general, pentru întreaga societate, se pare că aduce un suflu nou în organismele politice și, într-o mare măsură, o susținere consistentă pentru partidele care practică o astfel de metodă.

4. **Funcția de ajutorare (a statului).** În mai multe domenii, societatea civilă contribuie la ameliorări, în sensul strict al termenului. Pe de o parte, există o susținere financiară efectivă prin faptul că cetățenii susțin în mod voluntar și adeseori fără vreo oarecare remunerare obligațiile lor sociale. De asemenea, în prezent, societatea se confruntă cu o serie de probleme complexe, numite și „megaprobleme” (cum ar fi problema globalizării sau a poluării mediului etc.), care nu pot fi soluționate doar de către stat. Acestea sunt probleme ce trebuie abordate la diferite nivele.

5. **Funcția de articulare.** Societatea civilă poate să contribuie la articularea valorilor comunității și a intereselor sociale, exterioare partidelor politice și parlamentelor. Diferite probleme sunt abordate de societatea civilă și vehiculate la nivelul dezbaterilor politice. Societatea civilă acționează astfel ca mijlocitor între cetățeni și stat. Inițiativele cetățenești sunt un exemplu al funcției de articulare a societății civile.

6. **Funcția de democratizare.** În cazul dat se are în vedere contribuția societății civile la formarea opiniei publice și a voinței poporului. Societatea civilă are un rol important mai ales în democratizarea puterii locale. În tinerele democrații, această funcție de multe ori rămâne dependentă de evoluția democrației la nivel național. În acest context, sunt actuale sesiunile de informare, organizate pentru a forma opinia publică cu privire la anumite probleme importante pentru

comunitate, astfel contribuindu-se la procesul de formare a opiniei și a voinței publice.

7. Funcția de reglementare (sau de gestionare) a conflictelor sociale.

Datorită rețelei sale de asociații și mișcări, societatea civilă admite suprapuneri la nivel de aderență a membrilor. Aceste aderențe suprapuse în mai multe grupuri pot ajuta la construirea de legături între pozițiile conflictuale din societate și pot ajuta la aplanarea conflictelor sociale. Mai mult, apariția solidarității sociale și consolidarea coeziunii sociale, datorită realizării în comun a obiectivelor de interes comun, constituie un efect pozitiv al însăși existenței organizațiilor societății civile.

Pornind de la faptul că concepția contemporană a societății civile presupune un set de caracteristici și trăsături inerente acesteia, prof. Gh. Costachi susține necesitatea cunoașterii acestora, deoarece numai astfel e posibilă pătrunderea în esența fenomenului dat [13, p. 49-50].

În această ordine de idei, conducându-ne de părerile B.Д. Перевалов [15. P. 346-347], Gh. Costachi [13, p. 50-51] și a lui Bantaș V. [16, p. 231] sunt considerate relevante următoarele trăsături fundamentale ale societății civile, care-i exprimă esența:

Societatea civilă este o societate a indivizilor liberi. Sub aspect economic, aceasta presupune că fiecare individ este proprietar al mijloacelor necesare pentru o existență normală și o viață decentă, este liber în alegerea formelor de proprietate, a profesiei și a tipului de muncă, liber să dispună de rezultatele muncii sale. Sub aspect social, apartenența individului la o anumită categorie socială (familie, clan, clasă, națiune etc.) nu este absolută. El poate să existe de sine stătător și are dreptul să se organizeze autonom pentru satisfacerea necesităților și intereselor sale. Aspectul politic al libertății individului ca cetățean rezidă în independența sa față de stat, adică în posibilitatea de a fi membru al unui partid sau asociații, de a participa sau nu la alegerea reprezentanților în organele de stat etc. Libertatea se consideră asigurată atunci când individul, prin intermediul anumitor mecanisme (precum instanțele judecătorești etc.) poate să limiteze samavolnicia structurilor de stat față de sine.

Societatea civilă este o formațiune socială deschisă. În cadrul ei sunt asigurate libertatea cuvântului, inclusiv a criticii, transparența, accesul la informație de diferită natură, libertatea circulației și a deplasării, schimbul permanent de informații și tehnologii informaționale, colaborarea științifică și culturală, dezvoltarea relațiilor în plan extern potrivit principiilor și normelor dreptului internațional. Societatea civilă este o societate fidelă principiilor generale umane și este deschisă pentru interacțiune cu alte formațiuni similare la scară planetară.

Societatea civilă este un sistem pluralist cu o structură complexă. Prezența multiplelor forme și instituții sociale (sindicate, partide, asociații ale antreprenorilor, ale consumatorilor, cluburi, uniuni etc.) permite exprimarea și realizarea variatelor interese și necesități ale indivizilor. Pluralismul caracterizează

structura și funcționarea sistemului social și se manifestă în toate sferile: în cea economică – prin diversitatea formelor de proprietate (privată, cooperativă, publică etc.); în cea socială și politică – prin existența unei rețele dezvoltate de formațiuni sociale în cadrul cărora individul se poate manifesta și își poate proteja interesul; în cea spirituală – prin asigurarea libertății credinței, excluderea discriminării ideologice etc.

Societatea civilă este un sistem ce se autodezvoltă și autoguvernează. Indivizii, asociindu-se în diferite organizații, stabilind diferite relații între ei, realizându-și interesele (uneori contrare), asigură prin aceasta dezvoltarea armonioasă a societății fără intervenția statului ca putere politică dominantă. Societatea civilă dispune de surse interne proprii de autodezvoltare, independente față de stat. Grație acestui fapt, ea are posibilitatea de a limita activitatea și puterea statului. Un factor important al dinamicii societății este inițiativa cetățenilor, ca manifestare conștientă și activă a acestora în beneficiul întregii societăți. Combinată cu asemenea categorii morale ca datorie civică și conștiință civică, ea servește drept catalizator în dezvoltarea continuă a societății civile.

Societatea civilă este o societate democratică și de drept, în care este recunoscută și asigurată protecția drepturilor fundamentale ale omului și cetățeanului. În societatea civilă puterea politică rațională și echitabilă, libertatea și bunăstarea individului sunt corelate cu prioritatea dreptului, universalitatea dreptului și supremația legii, separația și colaborarea ramurilor puterii de stat. Din aceste considerente, statul de drept este statul ce se află în serviciul societății civile, a cărui menire este de a asigura libertatea și bunăstarea cetățenilor. Prin esență, acesta reprezintă rezultatul dezvoltării societății civile și o condiție importantă a perfecționării sale continue.

Potrivit cercetătorilor germani [14, p. 10], locul societății civile:

- se înscrie în spațiul public al societății;
- societatea civilă se plasează între stat, piață și familie;
- societatea civilă nu desemnează niciun grup omogen, nicio masă de cetățeni izolați unii de alții;
- societatea civilă desemnează reuniuni ale cetățenilor ce urmăresc realizarea intereselor comune.

Așadar, societatea civilă reprezintă o orânduire socială, în care omului i se garantează alegerea benevolă a formelor vieții economice și politice, se afirmă drepturile și libertățile fundamentale, se asigură pluralismul ideologic, ea urmând să dețină controlul direct și deplin asupra statului, care servește intereselor acestei societăți. În cadrul unei asemenea societăți, ocrotită de mecanismele statului de drept, cetățenii, în mod individual sau în grupuri, asociați în baza diferitor principii (ideologice, politice, sociale, teritoriale, profesionale etc.) și consolidați organizatoric printr-un anumit tip de disciplină, se manifestă ca entități autonome față de stat, a cărui poziție este respectată. În formațiunea statală cu o societate

civilă dezvoltată este interzis abuzul de putere asupra cetățenilor din partea autorităților publice centrale sau locale.

Pornind de la cele menționate, cercetătorii susțin că organizațiile societății civile au un rol esențial în crearea unui model european de democrație în sînul căruia cetățenii, prin intermediul acestor structuri, își exprimă activ acordul și angajamentul pentru dezvoltarea economică, socială și a vieții comunității lor. Prin acțiunile lor, aceste organizații contribuie la dezvoltarea unui model participativ al societății civile în conceperea și punerea în practică a politicilor care, întărind structurile democratice exterioare sferei parlamentare, sporesc încrederea în sistemul democratic. De aici se poate susține că societatea civilă este acel mecanism necesar și suficient ce stă la dispoziția cetățeanului pentru promovarea intereselor sale în procesul de luare a deciziilor la nivel etatic.

Astfel, societatea civilă este importantă într-un stat democratic – în special în tranziție – pentru a asigura protejarea interesului public în deciziile politice și economice, care deseori sunt influențate de interesele promovate de unii politicieni sau oameni de afaceri. De aceea, pe bună dreptate se subliniază că societatea civilă acționează ca un mecanism regulator pentru societățile democratice. Societatea civilă are, de asemenea, menirea de a contribui la îmbunătățirea calității actului de guvernare și, respectiv, la îmbunătățirea calității vieții cetățenilor. În acest sens, societatea civilă trebuie să colaboreze cu instituțiile statului spre a găsi cele mai potrivite soluții pentru populație. Societatea civilă, fiind foarte complexă, compusă din diferite grupuri, organizații și asociații, reprezentînd un spectru foarte larg de puncte de vedere și interese, aduce opiniile și experiențele diferitor categorii de persoane la cunoștința instituțiilor publice pentru a îmbunătăți deciziile adoptate de acestea.

În același timp, trebuie precizat că îndeplinirea funcțiilor menționate de către societatea civilă în stat este diferită de la o țară la alta și depinde de dezvoltarea economică pe principiile economiei de piață, de nivelul și conținutul democrației etc. Totodată, e necesar a reține că o societate civilă hiperactivă, necruțătoare, rezistentă poate copleși un stat slăbit, cu mulțimea și diversitatea solicitărilor sale. De aceea, statul trebuie să aibă suficientă autonomie, legitimitate, capacitate și suport pentru a media interesele deosebite ale grupurilor și pentru armonizarea cererilor lor. Cu alte cuvinte, statul este chemat să creeze condiții normative și instituționale ale constituirii și funcționării normale atît a structurilor sale specifice, cît și a celor caracteristice societății civile. În această ordine de idei, cercetătorii se pronunță destul de tranșant pentru o direcție distinctă a evoluției constituționalismului - renunțarea la rolul paternist al statului și acordarea mai multor drepturi societății civile.

Desigur, societatea civilă, prin organizațiile sale, poate și trebuie să aibă și un rol contestatar al liniei politice a celor aflați la putere. În context, eficiența acțiunilor sale este direct proporțională cu calitatea informării asupra a ceea ce vor

să conteste. În acest caz, o presă liberă înseamnă doar un mijloc de a asigura publicului o seamă de informații despre activitățile guvernului, a diverselor organizații administrative, judiciare și politice ale statului. Veridicitatea, validitatea și oportunitatea transmiterii acestor informații nu depinde de ceea ce afirmă cei aflați la putere că înfăptuiesc, ci de profesionalismul celor care le culeg și le difuzează prin intermediul mass-media. În același timp, în statele cu o îndelungată tradiție democratică se practică și un jurnalism civic, care își propune să mobilizeze cetățenii, să-i sensibilizeze, să-i determine să se implice activ în soluționarea unor probleme de interes general la nivelul comunității căreia îi aparțin [4, p. 43-44].

Edificarea statului de drept este de neconceput fără respectarea drepturilor fundamentale ale omului și cetățeanului, la care își aduce aportul, de rând cu alte organe de drept, și instituția avocaturii.

Într-o societate întemeiată pe respect față de justiție, avocatul îndeplinește un rol special. Îndatoririle avocatului nu se limitează doar la executarea fidelă a unui mandat în cadrul legii. Avocatul trebuie să vegheze la respectarea statului de drept și a intereselor celor ale căror drepturi și libertăți le apără. Este îndatorirea avocatului nu numai să pledeze pentru cauza clientului său, ci și să fie sfătuitoarea clientului. Respectul pentru misiunea profesională a avocatului este o condiție esențială a statului de drept și a unei societăți democratice [17].

În literatura de specialitate din R. Moldova, avocatura nu a fost studiată și cercetată ca instituție a societății civile. La adoptarea legii nr. 1260 din 19.07.2002 cu privire la avocatură, art. 1 alin. (1) prevedea că „Avocatura este o instituție de drept independentă a societății civile, menită să asigure, pe bază profesională, acordarea de asistență juridică calificată persoanelor fizice și juridice, în scopul apărării drepturilor, libertăților și intereselor lor legitime, precum și al asigurării accesului la înfăptuirea justiției” [18]. Ulterior, prin Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 102 din 28.05.2010 [19], Legiutorul a modificat conținutul articolului 1 din Legea cu privire la avocatură, excluzând noțiunea acesteia, spre regret. Considerăm că pe lângă noțiunea profesiei de avocat, așa cum prevede art. 1 din Legea cu privire la avocatură, Legiutorul trebuia să păstreze și noțiunea de avocatură. Mai mult ca atât, definiția avocaturii era binevenită de a fi inclusă în preambulul acestei legi. Ori, însăși Legea se numește „cu privire la avocatură”, iar definiția legală legiuitorul a exclus-o.

Legislația română nu dă o definiție a termenului de avocatură. Conform Dicționarului Explicativ al limbii române [20], avocatura semnifică profesiunea de avocat.

În Federația Rusă, instituția avocaturii este reglementată de Legea cu privire la activitatea de avocat și avocatură [21]. Conform art. 3 alin. (1) din Lege, avocatura este o comunitate profesională a avocaților și ca instituție a societății civile, nu este inclusă în sistemul administrației publice de stat.

Avocatura, ca instituție a societății civile a fost studiată pe larg în literatura rusă, care continuă și în prezent să dezvolte acest subiect în cercurile științifice ruse. Astfel, aceste probleme științifice au fost ridicate în tezele de doctor și doctor habilitat a următorilor autori: Iartîh I.S, în lucrarea „Funcțiile și statutul juridic al avocaturii în condițiile formării societății civile în Federația Rusă” [22]; Anufriev D.V – „Avocatura ca instituție a societății civile în statul multinațional rus” [23]; Andrianov N.V, în teza sa de doctor în drept „Societatea civilă ca mediu de instituționalizare a avocaturii” [24].

Trebuie să menționăm că pentru prima dată însăși noțiunea de societate civilă a fost introdusă în legislația națională în anul 2002, odată cu adoptarea legii nr. 1260 din 19.07.2002 cu privire la avocatură [18].

Mai jos vom încerca să demonstrăm că funcțiile și elementele societății civile se aplică întru totul și avocaturii:

- Funcția de protecție. Dreptul la apărare și asistență juridică poate fi considerat o instituție juridică multiaspectuală, în care se întrepătrund norme de drept constituțional, penal, procesual penal, civil, procesual civil, administrativ, financiar și norme aparținând altor ramuri de drept. În afară de aceasta, problema asigurării dreptului la apărare, pe lângă conținutul pur juridic, este determinată și de o serie de aspecte politice, social culturale, economice, etc [25, p. 4-5]. Conform prevederilor constituționale (art. 26 din Constituția Republicii Moldova [2]; art. 24 din Constituția României [26]) – dreptul la apărare este garantat; în tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

Conform Codului deontologic al avocaților din Uniunea Europeană [17], în punctul 1.1 este prevăzut că misiunea avocatului îi impune îndatoriri și obligații multiple, (uneori aparent contradictorii), față de public, pentru care o profesie liberală și independentă, supusă respectării normelor pe care ea și le-a impus, este un mijloc esențial de apărare a drepturilor omului în fața Statului și a altor puteri din societate. Punctul 2.7 prevede că sub rezerva respectării stricte a normelor legale și deontologice, avocatul are obligația de a apăra întotdeauna cât mai bine interesele clientului său, chiar în raport cu propriile sale interese sau cu interesele confrăților săi.

- Funcția de control. Așa cum a fost menționat, presupune exercitarea unei supravegheri și a unui control asupra puterii politice. Aici putem exemplifica recente presiuni exercitate de Uniunea Avocaților din Republica Moldova privind adoptarea Regulamentului privind procedura de acces și efectuarea controlului de specialitate la intrarea în locul de deținere asupra avocaților, notarilor și mediatorilor sosiți la întrevvedere, aprobat prin ordinul Departamentului Instituțiilor Penitenciare nr. 419 din 06.09.2016 [27] și a Regulamentului privind accesului în sediile instanțelor judecătorești, aprobat de către Consiliul Superior al Magistraturii la 29.09.2016 [28].

Conform Comunicatului de presă din 13.09.2016 a Uniunii Avocaților din R. Moldova [29], Uniunea Avocaților califică pretinsul regulament nr. 419 din 06.09.2016 ca fiind „un act vădit contrar prevederilor legale și bunului simț, adoptat în grabă, pentru a ne „arăta din deget”, cu ignorarea bunelor practici stabilite și a legislației privind transparența decizională.

Insistăm asupra încetării acestor abuzuri și oricăror piedici create avocaților în vederea realizării misiunii lor legale, iar acest regulament urmând a fi suspendat cu abrogarea ulterioară.

Cerem înlăturarea oricărui impediment pentru exercitarea drepturilor constituționale la apărare, neadmiterea prevalării unui act subnormativ în raport cu legea organică, Constituția, Convenția Europeană a Drepturilor Omului”.

La data de 19.09.2016, conform Hotărârii Consiliului Uniunii Avocaților, Uniunea Avocaților din R. Moldova a înaintat Ministerului Justiției o adresare cu titlu de cerere prealabilă prin care solicită anularea Regulamentului privind procedura de acces și efectuarea controlului de specialitate la intrarea în locul de deținere asupra avocaților, notarilor și mediatorilor sosiți la întrevedere [30]. Iar prin Ordinul nr. 443 din 19.09.2016 a Departamentului Instituțiilor Penitenciare [31] a fost abrogat Ordinul DIP nr. 419 din 06.09.2016.

La fel, conform Comunicatului de presă din 24.10.2016 a Uniunii Avocaților din R. Moldova [32] s-a menționat faptul că „Regulamentul privind accesul în sediile instanțelor judecătorești are răsfrângere nu numai asupra judecătorilor și a angajaților instanțelor, dar și asupra justițiabililor, precum și asupra „altor persoane”, a fost aprobat fără a solicita avizul Uniunii Avocaților. Or, noi, avocații, suntem acei care stăm la straja respectării drepturilor și libertăților omului și nu acceptăm derogări de la legea națională și cea internațională la care suntem parte”.

Prin Hotărârea nr. 720/30 din 01.11.2016 a Consiliului Superior al Magistraturii [33], a fost suspendată implemmentarea Regulamentului privind accesul în sediile instanțelor judecătorești, aprobat de către Consiliul Superior al Magistraturii nr. 633/26 din 29.09.2016. Printre altele, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii constată că prevederile Regulamentului au creat diverse interpretări în spațiul public, fapt pentru care, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii, având în vedere stabilirea unor reguli mai clare de acces în instanțele judecătorești, pentru a garanta desfășurarea activității judiciare în condiții transparente, dar cu respectarea solemnității și procedurilor legale, pentru asigurarea securității angajaților, justițiabililor, vizitatorilor și sediilor instanțelor de judecată, consideră necesar a relua activitatea grupului de lucru în componență largită, cu participarea reprezentanților societății civile, mass-media, precum și altor instituții interesate, în vederea modificării Regulamentului privind accesul în sediile instanțelor judecătorești.

- Funcția de participare. Deoarece unul din principiile de bază ale statului de drept este cel al echității sociale și al egalității în drepturi, considerăm că anume instituția avocaturii este una dintre instituțiile specifice din sistemul organelor de

ocrotire a normelor de drept care are menirea de a contribui, prin diferite forme și mijloace, la apărarea și respectarea acestor valori [34, p. 4].

- Funcția de ajutorare a statului. Conform Studiului privind funcționarea profesiei de avocat în Republica Moldova, întocmit în cadrul realizării acțiunii 3.2.1.(1) din Planul de Acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016, elaborat de către Ministerul Justiției în anul 2013 [35], se menționează că „Rolul avocaturii într-o societate este unul fundamental – de a face supremația legii efectivă, de a promova drepturile omului, de a-i ajuta pe cei defavorizați și de a da voce celor care nu au o influență politică. Actualmente avocații din Moldova depun eforturi să promoveze aceste valori, să-și facă vocea auzită și să se consolideze într-o profesie juridică unită și puternică”. Iar promovarea drepturilor omului în societatea, precum și rolul avocaturii în „a face supremația legii efective”, este, în primul rând al statului, iar avocatura vine în ajutorul statului de a le implementa.

- Funcția de articulare. După părerea autorului Cucerena A. [36, p. 14], pentru respectarea întocmai a legislației, prevenirea încălcărilor drepturilor și libertăților omului de către instituțiile statului, precum și de către funcționarii publici, pentru restabilirea drepturilor încălcate și repararea prejudiciului admis prin aceste încălcări, sunt interesate nu doar părțile cărora le-au fost lezate drepturile. În primul rând, pentru respectarea statului de drept, la respectarea drepturilor omului este interesată însăși societatea, și, în cele din urmă, și statul. De aici și insituația avocaturii reflectă un interes pentru societate, care apără drepturile cetățenilor, asigură principiul contradictorialității în procesul judiciar, ajungând la adevăr, suprimând la timp încălcările drepturilor și libertăților omului și restabilirea dreptului [37, p. 412].

- Funcția de democratizare. Instituția avocaturii s-a format ca o asociație independentă și profesională de juriști, fiind chemată să stea la straja drepturilor și intereselor legale atât ale unor persoane privite individual, cât și ale societății privite în ansamblu. Ceea ce duce, desigur la modernizarea sistemului politic în ansamblu și dezvoltarea în continuare a democrației.

- Funcția de reglementare a conflictelor sociale. Rolul avocatului, atunci când este menținut de către o persoană fizică, o corporație sau de către stat, rezidă în consilierea de încredere a clientului și reprezentarea acestuia, avocatul fiind un profesionist respectat de către terți și un participant indispensabil în procesul de justiție. Prin cumularea acestor elemente, avocatul, care servește în mod onest intereselor clientului său și îi protejează drepturile acestuia, de asemenea, întrunește funcțiile avocatului în societate, cele de anticipare și prevenire a conflictelor, de asigurare că aceste conflicte își vor găsi rezolvare în baza principiilor recunoscute în dreptul civil, public sau penal, punându-se accentul convenit pe drepturi și interese, de favorizare a dezvoltării ulterioare a legii și de protejare a libertății, dreptății și supremației legii. Una dintre soluții în rezolvarea

problemelor dintre persoane atât la nivel individual (micro) cât și la nivel macro (grupuri, societăți, state) este medierea și concilierea. Iar instituția avocaturii, unde avocații sunt priviți ca experți în științe juridice capabili să asigure capacitatea de expertiză asupra conflictelor sociale apărute, urmează să se implice în aplanarea disputelor create.

Avocatura, ca și celelalte instituții ale societății civile, este liberă și independentă, cu organizare și funcționare conform legii. Principiul independenței avocaturii este stabilit atât în legislația națională (art. 1 alin. (2) din Legea cu privire la avocatură [18] prevede că Profesia de avocat este liberă și independentă, cu organizare și funcționare autonomă, prevedere preluată și de Statutul profesiei de avocat [38]), cât și în legislația altor țări (art. 2 alin. (1) din Legea rusă cu privire la activitatea de avocat și avocatură [20] prevede că avocatul este un consilier juridic profesionist și independent; art. 1 alin. (1), din Legea pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat din România [39] prevede că profesia de avocat este liberă și independentă, cu organizare și funcționare autonome).

La fel, Codul deontologic al avocaților din Uniunea Europeană [17] prevede la punctul 2.1 principiul independenței profesiei de avocat.

Cu toate că avocatura este independentă față de stat, conform Principiilor de Bază ale Rolului Avocatului, adoptate la Congresul al Optulea al Națiunilor Unite despre Prevenirea Crimei și a Tratatul Delincvenților, Havana (Cuba), 27 august-7 septembrie 1990 [40], ea exercită rolul primordial în menținerea standardelor profesionale și normelor etice, apără membrii lor de la urmăriri, constrângeri și atentate nefondate, asigură asistență juridică celor care au nevoie de ea, cooperează cu Guvernul și cu alte instituții pentru atingerea scopurilor urmărite de justiție și a interesului social.

Analizând avocatura ca instituție a societății civile, am putea face câteva concluzii:

Avocatura este o asociație profesională a avocaților și ca instituție a societății civile nu face parte din sistemul organelor de stat. Spre deosebire de asociațiile obștești, avocatura are o funcție importantă în domeniul justiției și nu ține neapărat de protecția membrilor ei, dar asigură asistență juridică calificată unui cerc larg de persoane fizice și juridice, în rezultatul căreia, avocatura, ca o instituție specială a societății civile, capătă un statut public-privat.

Astfel, pe lângă alte instituții și forme de asociere ale societății civile, în structura societății civile poate fi inclusă și avocatura, întrucât aceasta are aceleași funcții ca și societatea civilă și, de-a lungul istoriei, rolul de bază al avocaturii a fost și este apărarea drepturilor și libertăților cetățenilor.

Instituția avocaturii este independentă și se supune numai legii, promovează și apără drepturile, libertățile și interesele legitime ale omului. Exercițarea profesiei de avocat presupune asistarea și reprezentarea persoanelor fizice și juridice în fața instanțelor autorității judecătorești și a altor organe de jurisdicție, a organelor de

urmărire penală, a autorităților și instituțiilor publice, precum și în fața altor persoane fizice sau juridice, care au obligația să permită și să asigure avocatului desfășurarea nestingherită a activității sale, în condițiile legii.

Referințe bibliografice:

1. François B. Justice constitutionnelle et „democratie constitutionnelle”: Critique du discours constitutionnaliste européen. In: Chevalier J. (dir.) «Droit et politique», 1-ère edition. Paris: PUF, 1993
2. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1 din 12.08.1994
3. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 373 din 29.12.2005 pentru aprobarea Concepției privind cooperarea dintre Parlament și societatea civilă, Monitorul Oficial Nr. 5-8 art Nr : 55 din 13.01.2006
4. Guceac Ion, Foca Marian. Dreptul de a întemeia întemeia și de a se afilia la un sindicat în condițiile societății civile contemporane. Constanța : Ex Ponto, 2011, p. 41
5. Legea cu privire la asociațiile obștești nr. 837 din 17.05.1996. Monitorul Oficial Nr. 153-156BIS din 02.10.2007
6. Legea sindicatelor nr. 1129 din 19.10.2000. Monitorul Oficial Nr. 130 art Nr : 919 din 19.10.2000
7. Legea privind libertatea de conștiință, de gândire și de religie nr. 125 din 11.05.2007. Monitorul Oficial Nr. 127-130 art Nr : 546 din 17.08.2007
8. Legea privind partidele politice nr. 294 din 21.12.2007. Monitorul Oficial Nr. 42-44 art Nr : 119 din . 29.02.2008
9. Codul Civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002. Monitorul Oficial Nr. 82-86 art Nr : 661 din 22.06.2002
10. Legea pentru aprobarea strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2012-2015 și a Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei nr. 205 din 28.09.2012. Monitorul Oficial Nr. 1-5 art Nr : 4 din 04.01.2013
11. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 267 din 11.12.2008 pentru aprobarea Strategiei dezvoltării societății civile în anii 2009-2011. Monitorul Oficial Nr. 1-2 art Nr : 11 din 13.01.2009
12. Legea nr. 112 din 02.07.2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte. Monitorul Oficial nr. 185-199 din 18.07.2014
13. Costachi Gh. Direcții prioritare ale edificării statului de drept în Republica Moldova. Chișinău: Institutul de Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe a Moldovei, 2009 (Î.S. F.E.-P. „Tipogr. Centrală”)
14. Qu'est-ce que La Societe Civile? Auteurs (texte original en allemand): Nina Cvetek & Friedel Daiber. Traduction en français: Rabary-Andriamanday

- Voahanitriniaina. Réalisation: KMF-CNOE, en partenariat avec la Friedrich-Ebert-Stiftung (FES). Antananarivo, octobre 2009
15. Теория государства и права. Учебник для вузов. Отв. ред. проф. В.Д. Перевалов. 3-е издание перераб. и доп. Москва: Норма, 2005
 16. Bantaș V. Statul de drept și societatea civilă: probleme ale teoriei și practicii. În: Administrația statului Republica Moldova la 20 de ani de independență, sesiune de comunicări științifice, 29-30 octombrie, 2011, Chișinău (Caietul Științific 5/2011). Chișinău: S. n., 2012 (Tipogr. „Elena-V.I.”)
 17. Cod deontologic al avocaților din Uniunea Europeană a fost inițial adoptat în Sesiunea Plenară din data de 28 octombrie 1988, și ulterior modificat, în Sesiunile Plenare ale CCBE din 28 noiembrie 1998, 6 decembrie 2002 și 19 mai 2006.
 18. Legea cu privire la avocatură nr. 1260 din 19.07.2002. Monitorul Oficial Nr. 126-127 din 12.09.2002
 19. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 102 din 28.05.2010. Monitorul Oficial Nr. 135-137 din 03.08.2010
 20. Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită). Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iordu Iordan”. Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009
 21. Федеральный закон "Об адвокатской деятельности и адвокатуре в Российской Федерации" от 31.05.2002 N 63-ФЗ, Собрание законодательства Российской Федерации, 2002, № 23, ст. 2102
 22. Яртых И.С. „Функции и правовой статус адвокатуры и ее общественных объединений в условиях формирования гражданского общества в Российской Федерации”; дис. д-ра юрид. Наук. Москва, 2008
 23. Ануфриев Д.В. „Адвокатура как институт гражданского общества в многонациональной России” дис. канд. юрид. наук. Москва, 2005
 24. Андрианов Н.В. „Гражданское общество как среда институционализации адвокатуры”, дис. канд. юрид. наук. Москва, 2005
 25. Mihoci Vasile. Probleme teoretice și practice privind realizarea dreptului fundamental al omului la apărare și asistență juridică. Teză de doctor în drept, Cu titlu de manuscris. Chișinău, 2007
 26. Constituția României din 21.11.1991, republicată în Monitorul Oficial al României, nr. 767 din 31.10.2003
 27. Regulamentul privind procedura de acces și efectuarea controlului de specialitate la intrare în locul de deținere asupra avocaților, notarilor și mediatorilor sosiți la întrevvedere, aprobat prin ordinul Departamentului Instituțiilor Penitenciare nr. 419 din 06.09.2016
 28. Regulamentul privind accesului în sediile instanțelor judecătorești, aprobat prin Hotărârea nr. 633/26 din 29.09.2016 a Consiliului Superior al Magistraturii. Monitorul Oficial nr. 361-367 din 21.10.2016

29. Sursa <http://uam.md/index.php?pag=news&id=875&rid=988&l=ro>, vizitat la 19.11.2016
30. Sursa <http://www.uam.md/index.php?pag=news&id=875&rid=997&l=ro>, vizitat la 19.11.2016
31. Ordinul Departamentului Instituțiilor Penitenciare nr. 443 din 19.09.2016 cu privire la abrogarea Ordinului DIP nr. 419 din 06.09.2016 cu privire la aprobarea Regulamentului privind procedura de acces și efectuarea controlului de specialitate la intrare în locul de deținere asupra avocaților, notarilor și mediatorilor sosiți la întrevedere
32. Sursa <http://uam.md/index.php?pag=news&id=875&rid=1044&l=ro> , vizitat la 19.11.2016
33. Hotărârea nr. 720/30 din 01.11.2016 a Consiliului Superior al Magistraturii cu privire la Regulamentul privind accesului în sediile instanțelor judecătorești, aprobat prin Hotărârea nr. 633/26 din 29.09.2016 a CSM, publicat pe <http://csm.md/files/Hotaririle/2016/30/720-30.pdf>
34. Avornic Gheorghe. Intensificarea activismului juridic al cetățenilor prin intermediul instituției avocaturii – condiție a edificării statului de drept. Autoreferat al tezei de doctor habilitat în drept, Cu titlu de manuscris. Chișinău, 2005
35. Studiului privind funcționarea profesiei de avocat în Republica Moldova, întocmit în cadrul realizării acțiunii 3.2.1.(1) din Planul de Acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016, elaborat de către Ministerul Justiției în anul 2013, site-ul http://www.justice.gov.md/public/files/file/Directia%20notariat%20si%20avocatura/Studiu_functionarea_profesiei_de_avocat-04-07-2013.pdf accesat la 19.11.2016.
36. Кучерена А.Г. Роль адвокатуры в становлении гражданского общества в России: автореферат дис. д-ра юрид. Наук. Москва, 2003
37. Нечевин Д.К. Институт адвокатуры как субъект правоохранительной деятельности. Тула, 2010
38. Statutul Profesiei de Avocat, aprobat la Congresul Uniunii Avocaților din 29.01.2011, Monitorul Oficial Nr. 54-57 din 08.04.2011
39. Legea pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat nr. 51/1995 Republicată în M. Of. nr. 98 din 7 februarie 2011, în temeiul art. VI din Legea nr. 270/2010 privind modificarea și completarea Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat (M. Of. nr. 872 din 28 decembrie 2010)
40. A se vedea, în acest sens, <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/RoleOfLawyers.aspx>, accesat la data de 19.11.2016.

Prezentat la 19.02.2017